

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΕΡΝΤΕΝ (565-843)

5. Η Εικονομαχία

α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας:

- ▶ **Πρωτεργάτες:** Λέων Γ', Κωνσταντίνος Ε' (Ισαυροί).
- ▶ **Ιδεολογική βάση:** ανεικονικές αντιλήψεις (= στις παραστάσεις δεν γίνεται χρήση της ανθρώπινης μορφής) κατοίκων Ανατολικών επαρχιών.
- ▶ **Επιχείρημα:** η απεικόνιση του θείου δε συμβιβάζεται με τη χριστιανική θρησκεία ← πνευματική θρησκεία.
- ▶ Σοβαρές αντιδράσεις, ιδιαίτερα στις ευρωπαϊκές επαρχίες, λόγω των υπερβολών της λατρείας των εικόνων και των λειψάνων, μιας λατρείας που άγγιζε τα όρια της δεισιδαιμονίας ανάμεσα στο λαό.
- ⇒ **Αρχές 8ου αιώνα** η κεντρική εξουσία λαμβάνει μέτρα εναντίον της λατρείας των εικόνων· ιδιαίτερα αυστηρά γιατί οι περιστάσεις που αντιμετώπιζε η αυτοκρατορία ήταν ιδιαίτερα κρίσιμες:
 1. Τα **αραβικά πλοία οργώνουν** τις βυζαντινές θάλασσες, λεηλατούν τις ακτές, παραλύουν το εμπόριο και απειλούν ακόμα και τη Βασιλεύουσα.
 2. Οι βυζαντινές επαρχίες στη Βαλκανική έχουν κατακλυστεί από τους **Σλάβους** και υποφέρουν από ένα νέο γείτονα, τους **Βουλγάρους**.
- Η σωτηρία της αυτοκρατορίας εξαρτιόταν ως ένα μεγάλο βαθμό από τους αγροτικούς πληθυσμούς της Μικράς Ασίας που υπηρετούσαν στους θεματικούς στρατούς και **απέρριπταν την ιδέα της αναπαράστασης του θείου** → η πολιτική της εικονομαχίας ήταν η μόνη που θα μπορούσε να συμφιλιώσει την κεντρική εξουσία με τους πληθυσμούς αυτούς.

β. Έναρξη της Εικονομαχίας:

- ▶ **Αφορμή:** 726 καταστροφικός σεισμός με επίκεντρο την περιοχή ανάμεσα στη Θήρα και τη Θηρασία → αποδόθηκε στην οργή του Θεού, γιατί τάχα η λατρεία των εικόνων αποτελούσε ένδειξη ειδωλολατρίας στο χώρο της Εκκλησίας.
- 726: Ο Λέων Γ' ο Ισαυρος δίνει διαταγή στο στρατό να **απομακρύνει μια εικόνα του Χριστού από τη Χαλκή Πύλη των Ανακτόρων** → αντιδράσεις από το οργισμένο πλήθος: οδομαχίες.
- Η αντίδραση κατά της εικονομαχικής πολιτικής εξαπλώνεται και στο **θέμα της Ελλάδος** (σημερινή Ανατολική Στερεά): ο θεματικός στόλος κινείται εναντίον του Λέοντα του Γ', αλλά ηττάται κοντά στον Ελλήσποντο.
- 730: **Πρώτο εικονομαχικό διάταγμα:** προβλέπει καταστροφή εικόνων και διώξεις εικονόφιλων (βασανιστήρια, εξορίες, δημεύσεις περιουσιών).
- **Αντίδραση Δύσης** κατά εικονομαχικής πολιτικής → ο πάπας στρέφεται στους ηγεμόνες των Φράγκων και συνδέεται στενά μαζί τους.

γ. Κορύφωση της Εικονομαχίας:

- ▶ **Κωνσταντίνος Ε':** ανελέητη εκστρατεία εναντίον των μοναχών και των μοναστηριών (προπύργια της εικονολατρίας) →
- 754: **Σύνοδος Ιέρειας:** καταδικάζει τη λατρεία των εικόνων και αναθεματίζει τους οπαδούς της εικονολατρίας.

- **Επαναφορά εικόνων: 787:** Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος (επί Κωνσταντίνου ΣΤ΄ και Ειρήνης) η εικονομαχία καταδικάζεται.

δ. Αναζωπύρωση και τέλος της Εικονομαχίας:

► **Αυτοκράτορες Λέοντας Ε΄ και Θεόφιλος:** αναζωπυρώνουν την εικονομαχία, χωρίς εντούτοις το φανατισμό της προηγούμενης περιόδου.

► **843 Μάρτιος: Σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη:** συγκαλείται από τη μητέρα του αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄, **Θεοδώρα** και τους συνεργάτες της Βάρδα και Θεόκτιστο → αποφασίζεται η αναστύλωση των εικόνων → το κράτος αποτυγχάνει οριστικά να υποτάξει την Εκκλησία.